هێزی یاسا لە جێبەجێکردنی دایە

... پارێزەر:لوقمان مصطفی صالح

جێبەجێکردنی یاسا، یەکسانی تاکەکان لە کۆمەڵگەدا زامن دەکات و یەکەمین هەنگاویشە بۆ گەڕاندنەوەی متمانە بە خەڵك و توندکردنەوەی پەیوەندیەکانی نێوان تاك و یاسا و بەرقەراربوونی دادپەروەری. چارەسەری سەرکەوتوویش لەرێگەی هێزی جێبەجێکاری یاساوە دەبێت، واتە دەزگا پەیوەندیدارەکان دەبێت بریارە یاساییەکان وەک خۆی جێبەجێبکەن. هەر بۆ وەبیر هێنانەوە لەخولەکانی پێشوتری پەڕلەمانی کوردستاندا زۆرێک لە مادەی یاسایی دەرچوێنران، تەنها نووسراوەتەوەو لە دوو توێی نامیلکەیەکی قەشەنگدا ڕازێنراوەتەوە ، یاخود لە وەقائعی هەرێمی کوردستاندا شوێنی پێ پرکراوەتەوە ، مێژوو بەرواریشی لەسەرتۆمار کراوە، لە خوارەوەی یاساکەش واژۆی سەرۆکی هەرێمیی کوردستانی لەسەرە ، کە دەبێت لەرۆژی دەرچوونیەوە لە پاش بڵاو کردنەوە ی و تەواوبوونی ماوە یاساییەکەی پێویستە بچێتە بواری جێ بەجێ کردنەوە.
ئەم مادە یاسایی یانە وەکو دەق لەرووی ناوەرۆک و شێوە یاساییەکەیەوە هیچ کێشەیەکی تیانیە ، چونکە لەلایەن کۆمەڵێک لە یاساناسان و کە سانی شارەزاو پرۆفیشنالە لە بواری یاسادا دانراوە ، پاشان لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستانیش لە پاش دایەلۆگێکی تێرووتەسەل گتووگۆی چرووپری لەسەر کراوە پاشان خراوەتە دەنگدانەوە و بە دەنگی زۆرینەی پەرلەمانتاران پەسەند کراوە.
بەڵام لە رووی پراکتیکیەوە هەندێ لەو یاسایانە تائێستاشی لەگەڵدابێت نەچۆتە بواری جێ بەچێ کردنەوە، بێ ئەوەی هیچ لێژنەیەکی چاودێر بوونی هەبێت کە بەدوادا چونی بۆبکات،بێگومان ئەوەکاری پەرلەمانی کوردستانە ، چونکە پەرلەمانی کوردستان-عێراق یان ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان-عێراق ئەنجومەنی نوێنەرانی دانیشتووانی هەرێمی کوردستان وهێزی یاسادانەری حکومەتی هەرێمی کوردستانە.
پەرلەمانی کوردستان بۆی هەیە هەر یاسایەکی فیدڕاڵی لە هەرێمدا بخاتە کار کە بەدەر بێت لە تایبەتمەندیی دەسەڵاتەکانی فیدڕاڵی کە لە ماددەی ١١٠ی دەستووری کۆماری عێراقی فیدڕاڵیدا هاتوون. کەواتە ئەرکی پەرلەمانی کوردستانە هەستێت بە درووست کردنی لێژنەیەک بۆ بە دواداچوونی ئەومادە یاساییەیانەبکات کە نووستوی سەر رەفەکانن ولە بەکار نە هێنانیاندا زەرد هەڵگەراوون.

هەندێک لە نموونەی ئەومادە یاساییە کارپێنەکراوانەش:-
+یاسای سزای لە سەدارەدانە واتە مادە(٤٠٦) فق٣١ هەرلەسەرەتای درووست بونی پەرلەمان و حکوموتی هەرێمی کوردستانەوە کەمەڵێک کەسی تاوانبـار سزای لەسـەدارەدانیان بەدەرچـووە ، نەسـزاکە جێ بە جێ دەکرێت بە سەرتاوانبارەکاندا نە یاساکەش هەموار دەکرێتەوە.
+یاسای قەرەبووکردنەوەی ئەوکەسانەی کە بەتاوان دەسگیر دەکرێن و پاشان کە دەردەکەوێت بێتاوانن بە پێی یاسای قەرەبووکردنەوەی ڕاگیـراوان و حوکمـدراوان لە کـاتی بێ تـاوانی و دەرچوونیـان لە هەرێمـی کوردسـتان – عیـراق کە بە یاسـای ژمـارە(١٥)سـالـی ٢٠١٠ ناسراوە کە لە هەردو مادە (٤ و ٥)دا هاتوە ئەوکەسانەی کە بەبێ تاوان دەسگیر کراون و حوکم دراون کە سەلمێندرا بێتاوانن ئەوە دەتوانن بەچەند ڕێکارێکی یاسایی داوای قەرەبو بکەن.
+یاسـای قەدەغەی کردنـی فرەژنـی ، یاسـای ژمـارە (١٥) سـاڵی ٢٠٠٨ ئەوکەسانەی کە ژنی دوەم دەهێنن لە پەرلەمانی کوردستان دەرچووە کە زۆرترین گفتگۆی لە بارەیەوە کراوە، بەڵام تائێستا وەک پێویست کـاری پێنەکـراوە، بەپێچەوانەوە بەتە کێشە بە هەنـدە شـوێن کە لەدەرەوەی ئیـدارەی حکـومەتی هەرێمـی کوردسـتانە لەو جێگایـانە هاوسەرگیری دووەم ئەنجام دەدەن و کە سە رئێشەو قەرەباڵغێکی زۆری لەسەر ئیدارەی ئەوشوێنانە درووست کردووە.
+یاسـای قەدەغەکردنـی جگەرەکێشـان یاسـای ژمـارە (٣١) لە ٢٠٠٧ – پەرلەمانی کوردستان دەرچووە ، بەهەمان شێوە وەک پێویست جێ بە جێ نەکـراوە ، چـونکە لە شـوێنە گشتیەکانـدا کە نـابێت جگەرەی تێـدا بکێشرێت کە چی پێشێلی یاساکە دەکرێت ودەکێشرێت ، لە بەئەوەی لایەنی جێ بە جێ کارهەڵناستێت بە ئەرکی سەر شانی خۆی بە سزادانی بەکارهێنەرانی وای کردوە هێزی یاساکەی لاوازتر کردووە.
ئەمە چەند نموونەیەک بوون لەو یاسا نووستوانە ، کە تەنها وەک ناو بوونیان هەیە کە چی لە واقعدا ئامادەگیی یان نیە و کاریان پێ ناکرێت ،
بەگوومان ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ کەم تەرخەمی پەرلەمانی کوردستان کە هیچ لەژنەیەکی چاودێریان نیە تا بەدوادا چوونیان لەسەر بکات و لەپێچینەوەی جدی لە بەکـار نەهێنانیـان و وەیـاخود خـراپ بەکـار هێنانی ئەومادە یاسایی یانە بکات کە خۆیان لە پەرلەمان دەریان چواندووەوبە زۆرینەی دەنگ پەسەند کراوە، بەشک هێزی هەر یاسایەک لە جێ بە جێ کردنی دایە بەقەد ئەوەی کە بە تەنها نووسراوی سەر پەڕەیەکی کاغەز بێت و هیچی تر.